

І. М. Сопілко,
доктор юридичних наук, професор

Т. Р. Папахчян,
студентка

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОСВІДОМОСТІ МОЛОДІ ЯК СУБ'ЄКТІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ НА ПРИКЛАДІ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЮФ НАУ

Національний авіаційний університет
проспект Космонавта Комарова, 1, 03680, Київ, Україна
E-mails: sopilko_i@ukr.net, atamanka25@gmail.com

Мета: дослідити та проаналізувати сучасний стан та рівень правосвідомості молоді як суб'єктів виборчого процесу, дослідити чинники, які впливають на правосвідомість молоді. **Методи дослідження:** використані методи опитування, аналізу, порівняння та синтезу. **Результати:** проаналізовано джерела впливу на правосвідомість молоді і визначено, що найбільшою загрозою є вплив, що здійснюють соціальні мережі та засоби масової інформації, які можуть використовуватись під час виборчих кампаній з метою викривлення певної інформації, подання її із вигідної сторони тощо. **Обговорення:** підвищення рівня правосвідомості молоді як виборців на сьогодні є необхідним кроком для правового розвитку українського суспільства та якісного формування органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх функціонування в найближчому майбутньому.

Ключові слова: правова свідомість молоді; правосвідомість виборців; суб'єкти виборчого процесу; особливості впливу на правосвідомість.

Постановка проблеми та її актуальність. Розвиток України як правової держави безпосередньо пов'язаний із розвитком правосвідомості громадян, яка є не лише показником ставлення осіб до правової дійсності, а й засобом регулювання суспільних відносин та впливу на соціальні процеси. Варто зазначити, що правова свідомість учасників виборчого процесу в сучасній правовій науці розглядається передусім як система ідей, уявлень, емоцій і почуттів, які виражають правову компетенцію щодо делегування власних владних повноважень, ставлення до соціальних та політичних процесів в країні та бачення їх подальшого розвитку.

Дослідження правосвідомості виборців на прикладі молоді має особливе значення, адже саме молодь є більш чутливою до змін та її правосвідомість більше піддається впливу різноманітних соціальних, економічних, політичних, правових та культурних чинників. У близькому

майбутньому рівень правосвідомості сучасної української молоді буде визначати рівень правового розвитку українського суспільства, а також впливати на наступні покоління, тому характеристика правосвідомості молоді є важливою складовою в розумінні перспектив розвитку нашої держави.

Метою даної наукової статті є дослідити сучасний стан та рівень правосвідомості молоді як суб'єктів виборчого процесу та проаналізувати основні чинники, які впливають на правосвідомість молоді, на основі соціологічного опитування, проведеного серед студентів Юридичного факультету Національного авіаційного університету та запропонувати пропозиції по підвищенню рівня правосвідомості молоді.

Виклад основного матеріалу. Загалом, правосвідомість молоді являє собою складну систему, яка містить сукупність правових поглядів, уявлень, почуттів, переконань, емоцій, відпо-

відно до яких молоді люди оцінюють правові явища, визначають своє ставлення до них, у тому числі ставлення до електорального процесу та готовність здійснити відповідні дії у власних чи суспільних інтересах. Правосвідомість учасників виборчого процесу є одним з найефективніший засобів належного та свідомого забезпечення реалізації виборчих прав громадян України, що впливає на ефективність формування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх функціонування, становлення правового громадянського суспільства, тощо.

Як зазначає Дмитрієнко Ю.М., правова свідомість молоді може бути розглянута як окремий випадок (форма існування) суспільної правосвідомості, специфіка якого пов'язана із суб'єктом-носієм [1, с. 53]. Тобто, дослідження суспільства, у якому живе молодь, є необхідним для розуміння особливостей правосвідомості молоді та її специфічних проблем. Проте, без розуміння правосвідомості молоді як окремої групи, не виявити та дослідити загальні суперечності та проблеми. суспільства в цілому.

Правосвідомість молоді має подвійну природу: з одного боку, їй притаманні всі загальні ознаки правової свідомості, а з іншої – має низку особливостей, обумовлених віком її носіїв. До таких особливостей відноситься притаманне молоді прагнення ставати в опозицію до старшого покоління, нонконформізм, участь у субкультурних утвореннях, революційних рухах, актах протесту, бурхливі реакції на соціальні зміни та трансформації [2, с. 145].

У даному питанні нам варто погодитись із Ткачуком А.С. який зазначає, що правосвідомості молоді властиві такі специфічні риси як суперечливість, домінування емоційного над раціональним, імпульсивність, наївний ідеалізм, прагнення до справедливості, максимальне сприйняття інновацій та зовнішніх впливів, рухливість і нестійкість. У зв'язку з цим, на його думку, правосвідомість молоді більш схильна до деформацій в порівнянні з правосвідомістю зрілих людей [3, с. 290]. Таким чином, молодь є особливо піддатливою до різних факторів впливу на правосвідомість, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив.

Процесу формування правосвідомості молоді притаманні особливості, що впливають з її природи:

1) коло врегульованих нормами права чи таких, що потребують врегулювання суспільних відносин, в які включена молодь;

2) об'єм характерного для молоді загально-соціального та соціально-правового досвіду;

3) психофізичні та соціально-психологічні особливості молодих людей [4, с. 39].

Загалом, на формування правосвідомості молоді впливають зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні фактори включають в себе макро- та мікрорівні, які формують макросередовище та мікросередовище (макросередовище – соціально-економічні та культурні умови життя суспільства; мікросередовище – сукупність матеріальних, духовних і соціально-психологічних факторів, з якими безпосередньо пов'язане життя молодої людини та її близьке оточення) [2, с. 42]. До внутрішніх факторів відносяться розумові здібності, психологічні особливості, рівень освітньої підготовки тощо.

До зовнішніх факторів впливу на молодь як учасників електорального процесу можна віднести умови життя суспільства, стан економіки, вплив засобів масової інформації, виборчих кампаній, соціальних мереж.

Насамперед варто зазначити, що вибори виступають базовим інститутом громадянського суспільства, репрезентують його думку, важливою для чого є функція консолідації суспільства в цілому, вироблення єдиної стратегії суспільного розвитку, яка б відповідала потребам та інтересам членів громадянського суспільства для досягнення базових змін. Досі актуальною є позиція що «стан сучасної правової бази громадянського суспільства в Україні потребує суттєвого вдосконалення. Подібна ситуація пояснюється тим, що з моменту проголошення незалежності України демократичні перетворення були спрямовані на утвердження основ державотворення, тоді як процеси, спрямовані на становлення і зміцнення структур громадянського суспільства, в тому числі створення законодавчої бази громадянського суспільства, були відсунуті на другий план» [5, с. 14]. При становленні громадянського суспільства кожна особа усвідом-

лює себе його членом, має розуміння права та відчуття відповідальності перед таким суспільством та державою, тобто виникає суспільство, яке, поміж іншого, має і високий рівень правової свідомості та робить усвідомлений вибір.

Значний вплив на правосвідомість молоді як виборців здійснює політика в країні. Зокрема, те, що частина громадян змушена була змінити місце проживання (у тому числі, й іммігрувати за кордон) через нездатність влади їх захистити, досить поширеним явищем є недовіра до влади, можна стверджувати наявність «розбалансування» правосвідомості [6, с. 179].

Серед студентів Юридичного факультету було проведено анонімне опитування [7] з метою визначення основних чинників, які впливають на правосвідомість молоді. Зокрема, на запитання «Звідки Ви дізнаєтесь останні політичні новини?» 55,6% студентів, які брали участь у опитуванні, обрали відповідь «соціальні мережі», 22,2% - «засоби масової інформації» та 22,2% «найближче оточення (родичі, знайомі)». При цьому варто зазначити, що на запитання «Чи слідкуєте Ви за політичними новинами?» позитивну відповідь дали лише 33,3% опитуваних, що свідчить про те, що інформація отримується переважно випадково, і цілеспрямована зацікавленість спостерігається лише у третини опитуваних.

Крім того, 77,8% учасників опитування читають політичні новини у соціальних мережах, що разом з результатами, наведеними вище, підтверджує, що для молоді саме соціальні мережі є основним джерелом інформації щодо даної сфери.

Під час опитування молодь також повинна була визначити за 10-бальною шкалою рівень своєї віри в обіцянки, дані під час виборчих кампаній, де 1 – абсолютна недовіра, а 10 – цілкова впевненість у їх виконанні. 77,8% учасників опитування оцінили свою довіру показником «2», та 22,2% цифрою «1» що свідчить про критично низький рівень віри молоді у чесність слів тих, кого вона обирає.

Таким чином, результати соціологічного опитування, проведеного серед студентів Юридичного факультету свідчать про те, що на сьогоднішній день молодь не цікавиться політи-

кою, є розчарованою у владі та політичних процесах, що відбуваються в країні. Як наслідок, це призводить до байдужості молоді або навіть її зневіри у виборчому процесі. Вище наведене свідчить про низький рівень правосвідомості молоді як виборців, що робить дану категорію осіб більш піддатливою та чутливою до негативного впливу різних чинників.

Що стосується маніпулятивного аспекту виборчих кампаній, то він полягає у впливові за допомогою різноманітних інформаційно-психологічних засобів на особистість виборця з метою його спонукання до дій в інтересах окремих осіб, груп чи організацій, що здійснюють цей вплив. Маніпулятивний вплив реалізується через когнітивну, емоційну, мотиваційну сферу особистості. Маніпулятивний вплив під час виборчих кампаній характеризується такими найпоширенішими способами, як: використання технологій цілеспрямованого перетворення інформації; створення міфів, переконання людей в тому, що їм хочуть допомогти, або, що їм щось загрожує; експлуатація феномена етноцентризму; використання стереотипів як фільтрів, через які об'єкти маніпуляції бачать дійсність тощо. Особливості пізнання людиною об'єктів соціально-політичної дійсності обумовлюють значну роль узагальнених, стереотипних уявлень, за-своєних у готовому вигляді [8, с. 143].

Окремим питанням даного дослідження є використання Інтернет-технологій у виборчих процесах. Особливої актуальності дане питання має на момент написання цієї статті (січень 2019 року) в контексті виборів Президента України, які мають відбутися в березні 2019 року та, в подальшому, парламентських виборів. Періодично в інформаційне середовище «підкидаються» провокаційні фейки (неправдиві фото або відео, новини, які подаються як реальність), загострюючи ті чи інші конфлікти та суперечки, а у деяких випадках і відносини між державами. При цьому механізмів контролю і боротьби із такого роду дезінформацією суспільства немає.

Головним завданням фейків, на думку К. Г. Бричук, «є дезінформація суспільства, при цьому не тільки тієї держави, проти якої спрямований фейк, а й інших держав. У результаті, люди, сприймаючи ці фейки, формують хибну

думку про певну подію чи явище. Стало очевидним, що якщо ще недавно Інтернет мав переважно інформаційну складову, то тепер у ньому все більшу силу набирає сектор агітаційний, пропагандистський, що відрізняється яскраво вираженою агресивністю. Традиційні ЗМІ все активніше працюють з інтернет-ресурсами як джерелами інформації і засобами впливу на масову свідомість. Інформація в інтернет-мережі стає все більш масово затребуваною, швидко поширюється і набуває суспільного значення [9, с. 30]. Таким чином, на сьогодні суспільство, а особливо молодь, яка найбільше часу проводить у мережі Інтернет, перебуває під загрозою неспівомого сприймання фейкової інформації як істинної, що лише знижує рівень правосвідомості або деформує її.

Вище наведене свідчить про важливу роль державної інформаційної політики, адже у деяких випадках масова дезінформація суспільства може буди загрозою не лише для правосвідомості громадян, а й для безпеки країни. Варто погодитись, що «сучасне ставлення до інформаційної аналітики в нашій країні потребує переосмислення. Постає нагальна потреба формувати такі аналітичні школи, які могли б не тільки втручатися в оперативне здійснення повсякденного аналізу подій, а й виходити на стратегічний рівень та формування довгострокових перспектив розвитку нашої країни через поетапне втілення продуманої та ефективної державної інформаційної політики. Нова інформаційно-правова культура повинна стати елементом загальної інформаційної культури конкретної людини, інформаційного суспільства, держави. Вона має закласти основу для формування механізму правового регулювання державної інформаційної політики, слугувати моральним орієнтиром формування інформаційного законодавства, виступати мірилом доцільності інформаційної діяльності людини в інформаційному середовищі [10, с. 28]. Це не лише підвищить правову свідомість та правову культуру молоді, а й дасть змогу державі управляти реальними та потенційними інформаційними загрозами.

Крім вище зазначеного, чинником, який суттєво впливає на правосвідомість виборців, є стан економіки в країні та ставлення до нього.

Черкас М.Є зазначає, що аналіз функціонування економічної системи дозволяє констатувати її кризовий стан, повну розбалансованість та часткову руйнацію через фізичне знищення окремих її секторів та галузей. Це призвело до падіння доходів населення, зростання цін та, як наслідок, знецінення національної валюти. Знову ж таки, така ситуація зумовлює виникнення все нових і нових форм деформації правосвідомості [6, с. 179]. Варто зазначити, що під час опитування 56,6% опитаних визначили стан економіки в Україні як «низький» та 44,4% як «нижче середнього», що свідчить про низьку оцінку молоддю стану економіки загалом [7].

Крім того, 70,4% опитуваних не довіряють владі, 58,9% не задоволені діяльністю органів державної влади, та лише 55,6% вірять у чесність виборів. Усе вище наведене свідчить про зневіру сучасної молоді у державі загалом та у тому числі виборах та їх чесності. Зокрема, 71,4% опитуваних обирають за кого голосувати за меншою кількістю негативних якостей. Тобто, молодь голосує за того, хто на її думку принесе менше шкоди, замість вибору справді гідного кандидата. При цьому, із опитуваних, на чергових президентських виборах планують голосувати 69,6%, а з них 88,9% ще не обрали кандидата, за якого будуть голосувати [7]. Дані результати свідчать про відсутність у молоді аналізу виборчого процесу, критичного осмислення отримуваної інформації, що може провокувати використання даної категорії під час виборчих кампаній в недобросовісних цілях.

Необхідно зауважити, що існують також окремі проблеми щодо практичної недосконалості норм виборчого законодавства, які потребують внесення змін. До факторів, що негативно впливають на правову культуру виборчого процесу в цілому та правову культуру його учасників зокрема, слід віднести: відсутність уніфікованості та недосконалість щодо окремих виборчих процедур і норм, які їх регулюють у законах України про вибори; прийняття нових законів про вибори за короткий строк до початку виборчого процесу; внесення змін до законів про вибори, в тому числі й під час виборчого процесу. До основних факторів, які сприятимуть підвищенню правової культури учасників виборчого процесу

в нашій державі, належать: поліпшення соціального, економічного, політичного та культурного стану в державі; реалізація системи державних заходів з підвищення правової культури учасників виборчого процесу в Україні, регламентованих нормативно-правовими актами, що забезпечать обов'язковість, всебічність і масовість цього процесу; удосконалення виборчої системи та виборчого законодавства з метою закріплення міжнародних стандартів у виборчому процесі та демократичних правових традицій розвитку правової культури учасників виборчого процесу [11, с. 9].

Що стосується проблеми низької правової свідомості молоді, то для її вирішення необхідна підготовка, розповсюдження і популяризація юридичної літератури, роз'яснення чинного законодавства щодо виборів в Україні, поширення правової інформації у джерелах, з якими молодь найбільше контактує, тощо. Важливим є усвідомлення кожною особою власного значення у виборчому процесі, адже насамперед від громадян залежить майбутнє нашої держави.

Висновки. Таким чином, виходячи з вище викладеного, можна зробити висновок про те, що стан правосвідомості молоді як виборців перебуває у критичному стані, що зумовлено різними зовнішніми та внутрішніми чинниками: політичними процесами, станом економіки та життя в цілому, загостреним відчуттям справедливості молодого покоління тощо. Оскільки дана категорія майже не цікавиться виборчим процесом та має досить низький рівень правосвідомості як виборців, то вона є більш піддатливою маніпулятивному впливу, внаслідок чого молодь голосує не за того, хто розуміється на суспільних проблемах та може запропонувати ефективно їх вирішення, а за того, хто ефективніше використав методи маніпулятивного впливу.

Найбільшою загрозою є вплив на правосвідомість молоді, який здійснюють соціальні мережі та засоби масової інформації, адже саме в них молоде покоління проводить найбільше часу і щоденно отримує інформацію, яка може приховано використовуватись під час виборчих кампаній з метою викривлення певної інформації, подання її із вигідної вирашної сторони

тощо. Для підвищення рівня правосвідомості молоді як виборців, яке на сьогодні є необхідним, потрібно насамперед переглянути та дослідити чинне виборче законодавство та механізм проведення виборів для виявлення та усунення можливих зловживань, інформувати молодь у засобах масової інформації та соціальних мережах про важливість голосу кожного з них на виборах, про можливі засоби маніпулятивного впливу на виборців та способи його уникнення, а також створювати канали зв'язку із молоддю, де будуть розглядатись запитання молодого покоління щодо виборчого процесу в Україні, методів впливу на масову свідомість на протидію їм, а також необхідність аналітичного та критичного осмислення будь-якої отримуваної інформації.

Література

1. Дмитрієнко Ю. М. Підходи до дослідження правової свідомості підлітків / Ю. М. Дмитрієнко // Університетські наукові записки. - 2007. - № 4. - С. 26-31. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2007_4_5
2. Скок А. Г. Особливості правосвідомості молоді / А. Г. Скок // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки. - 2014. - Вип. 121(2). - С. 144-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2014_121%282%29_32
3. Правосвідомість молоді як системоутворюючий фактор правової демократичної держави / А.С. Ткачук // Альманах права. - 2012. - Вип. 3. - С. 288-292.
4. Омельчук І. А. Поняття та основні фактори формування правосвідомості молоді щодо прав і свобод людини / І. А. Омельчук // Університетські наукові записки. - 2011. - № 4. - С. 38-44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_4_6
5. Філик Н. В. Державно-правові засади громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / Філик Наталія Володимирівна; Нац. акад. внутрішніх справ України. – К., 2004. – 20 с.
6. Черкас М. Є. Чинники, що впливають на формування правосвідомості в Україні / М. Є. Черкас // Вісник Національної академії

правових наук України. - 2016. - № 3. - С. 172-182. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2016_3_28

7. Анонімне соціологічне опитування серед студентів Юридичного факультету Національного авіаційного університету

8. Каламаж Р. В. Правосвідомість у контексті правової культури виборців / Р. В. Каламаж // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Психологія і педагогіка. - 2011. - Вип. 17. - С. 140-146. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2011_17_18

9. Бричук К.Г. Інформаційна безпека як пріоритетний механізм захисту національних інтересів держави від гібридної загрози [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.e-patp.academy.gov.ua/pages/dop/22/files/50dc8755-d51f-4787-80ce-937780ff88c2.pdf>

10. Сопілко І. М. Правові засади державної інформаційної політики України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Ірина Миколаївна Сопілко. - Київ, 2014. - 38 с.

11. Співак В. І. Правова культура учасників виборчого процесу як засіб забезпечення реалізації виборчих прав громадян України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 / В. І. Співак; НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - К., 2004. - 17 с.

References

1. Dmytrijenko Ju. M. Pidhody do doslidzhennja pravovoi' svidomosti pidlitkiv / Ju. M. Dmytrijenko // Universytets'ki naukovy zapysky. - 2007. - № 4. - S. 26-31. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2007_4_5

2. Skok A. G. Osoblyvosti pravosvidomosti molodi / A. G. Skok // Visnyk Chernigivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu. Serija: Psychologichni nauky. - 2014. - Vyp. 121(2). - S. 144-148. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2014_121%282%29_32

3. Pravosvidomist' molodi jak systemoutvorjujuchyj faktor pravovoi' demokratychnoi' derzhavy /

A.S. Tkachuk // Al'manah prava. - 2012. - Vyp. 3. - S. 288-292.

4. Omel'chuk I. A. Ponjattja ta osnovni faktory formuvannja pravosvidomosti molodi shhodo prav i svobod ljudyny / I. A. Omel'chuk // Universytets'ki naukovy zapysky. - 2011. - № 4. - S. 38-44. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_4_6

5. Filyk N. V. Derzhavno-pravovi zasady gromadjans'kogo suspil'stva: avtoref. dys. ... kand. juryd. nauk: spec. 12.00.01 / Filyk Natalija Volodymyrivna; Nac. akad. vnutrishnih sprav Ukrai'ny. - K., 2004. - 20 s.

6. Cherkas M. Je. Chynnyky, shho vplyvajut' na formuvannja pravosvidomosti v Ukrai'ni / M. Je. Cherkas // Visnyk Nacional'noi' akademii' pravovyh nauk Ukrai'ny. - 2016. - № 3. - S. 172-182. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2016_3_28

7. Anonimne sociologichne opytuvannja sered studentiv Jurydychnogo fakultetu Nacional'nogo aviacijnogo universytetu

8. Kalamazh R. V. Pravosvidomist' u konteksti pravovoi' kul'tury vyborciv / R. V. Kalamazh // Naukovy zapysky [Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija»]. Ser.: Psychologija i pedagogika. - 2011. - Vyp. 17. - S. 140-146. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2011_17_18

9. Brychuk K.G. Informacijna bezpeka jak priorytetnyj mehanizm zahystu nacional'nyh interesiv derzhavy vid gibrydnoi' zagrozy [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.e-patp.academy.gov.ua/pages/dop/22/files/50dc8755-d51f-4787-80ce-937780ff88c2.pdf>

10. Sopilko I. M. Pravovi zasady derzhavnoi' informacijnoi' polityky Ukrai'ny: avtoref. dys. ... d-ra juryd. nauk: 12.00.07 / Iryna Mykolai'vna Sopilko. - Kyi'v, 2014. - 38 s.

11. Spivak V. I. Pravova kul'tura uchasnykiv vyborchogo procesu jak zasib zabezpechennja realizacii' vyborchih prav gromadjan Ukrai'ny: avtoref. dys. ... kand. juryd. nauk: spec. 12.00.02 / V. I. Spivak; NAN Ukrai'ny; In-t derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo. - K., 2004. - 17 s.

I. Sopilko, T. Papakchian

FEATURES OF THE RIGHT OF YOUNG PEOPLE AS THE SUBJECTS OF THE ELECTION PROCESS AT AN EXAMPLE OF STUDENTS OF THE LAW FACULTY OF THE NATIONAL AVIATION UNIVERSITY

National Aviation University
Kosmonavta Komarova Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mails: sopilko_i@ukr.net, atamanka25@gmail.com

The purpose of article: to investigate and analyze the current state and level of legal awareness among young people as subjects of the electoral process, to investigate the factors influencing the legal awareness of youth. **Methods of research:** used methods of survey, analysis, comparison and synthesis. **Results:** sources of influence on young people legal conscience are analyzed and it is determined that the greatest threat is the influence exercised by social networks and mass media that can be used during election campaigns in order to distort certain information, present it from the advantageous side, etc. **Discussion:** raising the level of legal awareness of young people as voters is a necessary step for the legal development of Ukrainian society and the qualitative formation of state authorities, local self-government bodies and their functioning in the near future.

Today, the state of legal consciousness of young people as voters is in critical condition, which is caused by various external and internal factors: political processes, state of the economy and life as a whole, an exacerbated sense of justice of the younger generation, etc. Since this category is almost uninterested in the electoral process and has a low level of legal awareness as voters, it is more submissive to manipulative influence. The greatest threat is the impact on youth's legal awareness of social networks and media. To increase the level of legal awareness among young people as voters today, it is first necessary to review and investigate the current electoral legislation and the mechanism for conducting elections to identify and eliminate possible abuses, to inform young people in mass media and social networks about the importance of the vote of each of them in the elections.

Keywords: legal consciousness of youth; legal consciousness of voters; subjects of the electoral process; features of influence on the legal consciousness.